

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

Jn Omnes Totivs Anni Dominicas Æstivas, à Festo Pentecostes vsque ad
Aduentum

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Dominica Octava Post Pentecost.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56306)

DOMINICA OCTAVA POST
PENTECOST.

Partitio.

- I. De fama nota meliorte.
- II. De uisite quis hic: & iudico.
- III. De ratione reddenda.
- IV. De diffamato.
- V. De uillicio deliberatione.
- VI. De capto uillicio consilio.

Homo quidam erat diues, qui habebat uillicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illius. Luc. 16.

FIGVRA.

a Reg. 25.

POTENTISSIMVS Rex Dauid, audita Nabalis auaritia & fordibus, quæ communi vicinorū fabula celebrabantur, quæque quotidie ad aures regias perueniebant; rationem ab illo exigere statuit, & videre num famæ res ipsa responderet: si quam uero in illo culpam reperisset, domum & uniuersam familiam perdere; uerum cum sibi fordibus ille metueret, Deus, ut hanc capiti imminuentem calamitatem auerteret, illius miseratus, uxorem illius Abigail excitauit, quæ Dauidi obuiam procedens, maritum illi reconciliauit, iram regiam compressit, bellum exstinxit, & Nabalem ab inieritu vindicauit. Ipsum sub egregiæ cuiusdam parabolæ inuolueris hodierno in Euangelio cernere est: uidemus hic enim hominem diuitem, cum inaudisset uillicum omnia bona dissipasse, ab eodem rationem deposcere; uillicum autem domini iram metuentem subitam sui conseruandi rationem excogitare; accedens siquidem conseruos suos, qui ei ratione uillicationis debebāt, & cum iis transigens, dominum placauit, ruinam sibi impendentem auertit, rerum suarum statum redintegrauit, ac tandem etiam laudari à Domino meruit. Egregia hic se uenandi offert materia, quam prosequar, eamque uobis ubi prædam comprehendero, ad oculum demonstrabo; modo Spiritui sancto cœptis

adesse, & gloriosæ Deiparæ precibus succurrere placeat. Idē Angelica illa salutatione compellemus dicentes.

AVE MARIA.

Sponsa illa amore dilecti sui nimium quantum exultans, cum sponsi perfectiones ac merita sigillatim recenseret; famam illius bonam, & apud omnes de prædicatam, imprimis extollit ac celebrat, idque hisce uerbis: *Curremus in odorem unguentorum tuorum, oleum effusum nomen tuum.* Quo loco Hebraei interpretes, per unguentorum odorem, sponsum famam cuiusque uirtutum encomia passim celebrata intelligunt, quæ olei instar effusa, magnum illi apud omnes orbis nationes honorem, admirationem & cultum excitauerunt. Paraphrasis autem Chaldaica in idem omnino recidens, transtulit: *A uice miraculorum tuorum, & potentia tua populo suo domui Israel: commoti sunt omnes populi qui audierunt famam potentia tua, & signorum tuorum bonorum, & nomen sanctum tuum auditum est in uniuersa terra; quod electum est magis quam oleum unctiois, quo unguuntur capita regum & sacerdotum.* Eodem etiam modo interpretatur Apostolus cum odorem uirtutis IESU CHRISTI, appellat famam doctrinæ & miraculorum suorum, quæ instar aromatum per omnes mundi angulos gratum odorem sparserunt. Deo autem gratias, inquit, qui odorem uirtutis sue manifestat per nos omni loco, quia Christi hominis odor sumus.

Et sane sponsa merito sponsum à nominis fama celebrat; nihil quippe maiorem laudem & præconium meretur, quam fama de uirtutum exercitio, & uitæ honestate concepta. Quo alludit, uerbis quidem metaphorice sapiens, *Melius, inquit, est nomen bonum quam unguenta pretiosa.* Psalmographus uero sponsæ illius regis dignitatem ac famam apud omnes bonam prædicans, iisdem propemodum uerbis & figuris usus, hyperbolica quadam ratione ait, *Myrra & gutta & casta à uelamentis tuis: quo loco ueritas Hebraica, fide expressa, habet: Myrrha,*

Myrrha, gutta, & casta omnia vestimenta tua.
 conglobat autem hosce tropos & similitudines, ut magis hac ratione famæ illius magnitudinem deprecicaret & extolleret.

Eccl. 4. Hinc Ecclesia merita sua recensens & enumerans, nihil in seipsa, quod maiorem laudem & præconium mereatur inuenit, quam operum bonorum odorem, quamobrem de se gloriata ait: *Ego quasi vitis fructificavi suauitatem odoris.* vbi notandum est, illam non modo de odore florum, sed de fructuum, locutam: neque enim satis est in Ecclesia eloquentiæ nomen & famam quemquam affectum, verum requiruntur & opera & facta. Hinc Isaac Patriarcha filij sui Iacob vitam dilaudans ait: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, floribus qui gratissimos circumquaque odores spirant.* Quin & Apostolus omnium Christianorum nomine ait: *Bonus odor Christi sumus;* nihil enim efflamus aliud quam crucem, penitentiam, opprobria & mortem: nullas in nobis odor aulam spirans, nullas carnis, deliciarum, aut mundi. O famam bonam, & apud omnes celebratam!

1. Cor. 3. Ait Antonius Misaldus herbam quãdam, nomine basilicon, in capite illius, qui sæpius illam sentit, scorpiones & vipers alique noxia animalia generare; de rei veritate non laboro: certo tamen constat, mundum, carnem & voluptates tam pestilentis odoris esse adeoque noxij, ut in sæpius eadem sentientium animis, serpentes & aspidem, id est, peccata, scandala, infamiam & malum nomen progignere soleant: de huiusmodi autem illad Isaiæ dici potest: *Et erit pro suauitate odoris factor, vita quippe impiorum cloaca & foricis tetricior est & maleolentior.*

Eccl. de Misaldus. Econtra vero pij & virtutis amantes non modo dum viuunt, sed post mortem etiam, iucundissimum vitæ antea actæ odorem spirant. Atque hoc ostendere in Canticis sponsa voluit cum diceret ænigmaticè: *Mandragora dederunt odorem in portis nostris:* quæ verba Philo Episcopus de bonæ vitæ fama, quam pij in hac vita sibi acquirunt, quæque post mortem crescit, & in immensum augetur, ut priorem, quam in vita habue-

Cant. 7. rant famam, longe antecellat, exponit. Quod ut melius intelligatis, cum sancto hoc viro notandum est; mandragoræ radici duas inesse proprietates; primo namque includit & exprimit figuram hominis mortui, deinde nihil ex hac herba afferuati præter radicem, quæ sola plus quam cætera redeat folia, & à qua sola reliquus plantæ odor dimanat: Innuere autem vult sponsa, veteres illos Patriarchas, Prophetas & Martyres, quamuis malæ viderentur esse famæ, quamuis à iudicibus torturæ subijcerentur & eculeis, quamuis ab vno iudice mitterentur ad alium, tamen sediciosi, magi, scelesti & impassores dicerentur, & quamuis Præsides (qui olim in vrbium portis iudicium exercebant) eos morti adiudicarent; mortuos tamen & iam sepultos bonum & gratum vitæ prius actæ odorem dedisse.

Tem. 1. B. blorb. SS. Patrum.

Huc respexisse prouidam illam crediderim Abigailem, quando Dauidem regem percavit, & miribus verbis eum induxit, ut à sanguine abstineret, & in stolidum suum Nabalem violentius non insurgeret, dicens: Nunquam hæc animam tuam subeat cogitatio Domine mi rex, ne quam forte sinistram de te ipso opinionem apud homines excites, sibi que illi persuadeant, à prauis te affectibus transuersum abripi, sanguinem humanum sitire, crudelitatem spirare, ne tibi hoc dedecori sit & infamæ, ac non nemo tibi obiiciat, si enim surrexerit homo persequens te, & querens animam tuam, erit anima Domini mei custodita, quasi in fasciculo viuentium, apud Dominum Deum tuum. ac si dixisset: Cogites velim Domine mi rex, omnes sanctos fasciculi instar florei esse, qui in manu Dei gratissimum odorem spirent: si vero ab ira & vindicta te abripi sinas; ingratum instar putrescentis floris odorem spirans, nunquam in floridum illud ferrum cooptaberis. Atque hic obiter notanda venit insignis veterum Hebræorum consuetudo, qui hanc mortuorum tumulis Epigraphen inscribebant: *Colligat te, Dominus in fasciculo viuentium.* Dicta sunt hæc occasione villici cuiusdam, qui diffamatus erat apud dominum, de quo malam in Euan-

1. Reg. 22.

gelio

gelio famam legere est, ideo eum Dominus ad rationem reddendam compellit ac villicationem ei adimere conatur. Historiam S. Lucas parabola cuiusdam more recitat: *Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illius.* Ut porro ex ordine & methodice parabola huius seriem deducam, primo loco de diuite hoc verba faciam, ac deinde de villico. Aures vos mihi accommodate, & iisdem digna multa adducam.

II.

Vix historiam hanc parabolicam sum ingressus, quin statim egestis & agendi ratione diuitis huius hominis colligam, imaginem illum summi Numinis referre, eiusque personam agere. Eiusdem mecum omnes sancti Patres & Ecclesiae Doctores sunt opinionis, & ipsa non dissentit Scriptura sacra, in primis Psalmorum volumen, in quibus legimus: *Gloria & diuitia in domo eius.* In domo mundi & creaturarum omnium, non nisi mera paupertas & molestia cum ærumnis; at in Dei palatio, honor, gloria, voluptas, deliciae, diuitiaeque infinitae: solus siquidem ipse essentia sua diues est, creaturae autem à bonitatis illius immensa thesauro diuitias & potentiam suam mutuuntur. Unde Apostolus: *Idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum;* quam late limites iurisdictionis hominis huius diuitis parent, quam extensi sunt! de se enim apud Psalmistam loquitur: *Mens enim est orbis terra, & plenitudo eius.* est namque totius vniuersi Dominus & rector, ac verus Salomon, de quo scriptum est: *Quia magnificentus est in aduersis, & gloria super omnes reges mundi.*

Psal. 111.

Rom. 10.

Psal. 49.

2. Paral. 9.

Curiosa
Theologorum
disputatio.

Huius potentiae occasione, Scholasticae Theologiae periti curiosam quaestionem instituant, vtrum Deus, solus in se maior sit ac perfectior, quam simul cum vniuerso mundo consideratus: post varia in utramque partem proposita argumenta, vnanimitatem tandem consensu asserunt, Deum vna cum mundo non esse maiorem aut perfectiorem, quam sit solus in se: cum enim infinitus sit, nihil ei omnino addideris, vniuersum licet ei orbem adiungas: quia punctum additum puncto, non facit maius puncto. Omnes

porro creaturae Deo collatae non nisi punctum quoddam & apex sunt, atque ita totus quantus quantus est orbis, huic infinito additus, ipsum nec maius, nec amplius efficit. Hanc me Philosophiam edocuit regius Prophetas, dum in diuinas laudes effusus ait: *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudo eius non est finis:* est quippe vastissimus perfectionum Oceanus, in quem quauis omnes magnitudinis mundi huius torrentes ac fluminis ingrediantur & irruant, ne minimum tamen sustollitur aut redundat, & è cuius abyssis licet omnia depromantur, in nullo tamen minuitur aut deprimatur. Quod scite explicat triualis ille versiculus:

Omnia dat Dominus, non habet ergo minus, & proposito multo accommodatius Sapiens: Omnia flumina intrans in mare, & mare non redundat.

Diues hic homo villicum habet, cui omnes agros, praedia & villas ad tempus elocauit: hominem scilicet, cui Deus tot villas & praedia concedidit, de quibus exacta illi reddenda erit ratio, ob mundum scilicet cum omnibus creaturis, ob corpus tot sensibus & facultatibus praeditum, ob animam tot potentiis & dotibus exornatam, ob proximum, de cuius salute sollicitudo habenda. Quanti porro concedita haec dona ac praedia ponderis sunt! Obiter porro hic notandum est, hominem rerum temporalium, & sui ipsius non dominum, sed tantum villicum & velut oconomum appellari: quod probe Iob perspectum habens, vnicum bonorum suorum dominum appellat Deum, non vero seipsum, aperteque profiteretur, ea sibi non secus ac fidei commissum & feudum esse ab illius magnitudine & potentia concedita: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

Cum villicus hic non vsque adeo probe se & ex debito gessisset, & rationes non vsquequaque responderent, apud Dominum delatus est, & de peculatu accusatus; qui mox ira exarsuans eundem ad rationes reddendas vocauit, & ob prauam quam de eo inaudierat famam eum coar-

Psal. 46.

Ecclesi.

Villae ho-

mini à

Deo dat.

Gen.

Gen.

Iob.

AE.

D.

ni.

ni.

fi.

ra.

tu.

h.

guens ait: *Quid hoc audio de te?* vbi benignitatem & insignem Domini huius patientiam notare oportet: nam quo loco alius prauis naturæ motibus vrgentibus & passionum vehementia extra mentis statum actus, viso sua dilapidari & consumi, dixisset: Prodigè, depeculator, prædo, improbe, perfide, bonorum meorum dilapidator ac decoctor, itane te meam filiorumque meorum hæreditatem, tua lasciuia ac dissolutionibus, decoquere ac destruere? faxo vt in carcere fitu atque foetore horrenti computrescas, & relictam adhuc bonorum portionem impedam, vt te in crucem agi videam; ipse modestè, benigne & humaniter dicit: *Quid hoc audio de te?*

Audiendus
pro reus
quam cõ-
demnan-
dus.
Gen. 1.
Gen. 4.
Iuan. 7.
Act. 25.
Deus è
cælo no-
nit om-
nia, quæ
hic in ter-
ra geran-
tur.
Heb. 4.

Egregium iudices hinc documentum eliciant; vt reum scilicet prius audiant, quam morti addicant; purgareque se prius reum, & factum si potis est, iustificare sinant, quam fulmina sententiæ condemnatoriæ emittant. Ira Adam læsæ maiestatis coram diuino tribunali accusatus prius citatus & vocatus fuit, quam iudicatus, *Adam ubi es?* similiter etiam Cain. Hinc quoque Nicodemus Iudæus ait: *Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius ab ipso audierit, & cognouerit quid faciat?* Et Iudææ Præses Festus, in actibus: *Non est, inquit, Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, prius quam is qui accusatur, locum defendendi accipiat.* Idcirco diues hic, quo prudentiam suam manifestam faciat, villico ait: *Quid hoc audio de te?*

Noua hinc rursus doctrina consurgit, scilicet, Deum qui per hominem hunc diuitem designatur, in cælo residentem quidquid hic in terra agitur, accurare contemplari: *Omnia enim nuda sunt & aperta oculis eius.* Veruntamen licet omnia delicta nostra probe cognita habeat, & tam oculis propriis intuendo, quam certa Angelorum delatione, norit quidquid nos tangit; non prius iudicare aut sententiam ferre vult, quam reum coram, & ore confitentem proprio, ac velut suis se verbis condemnantem, audierit. In quo, sæculi huius iudices docuit neminem, aduersarij tantum delationi credendo, non auditum, condemnare: cum

constet accusatores & iniquos delatores sæpe errare posse, aut rancore quodam concitato accusationem instituisse (præcipitantiã siquidem corruptela & nouerca iustitiæ est.) In quo etiam Dauid cuius tamen prudentia multis in rebus perfecta est, lapsus est, quando nimis facile Sibæ, qui Miphibosethum derulerat, credens, iniquam ac perniciosam sententiam tulit, qua omnes illius filco addixit facultates, & in delatorem, qui herum falso accusarat, transtulit: *Et ait rex Siba, Tua sunt omnia qua fuerunt, 2. Reg. 16. Miphiboseth.*

At non ita diues hic agit, sed priusquam Domini in villicum sententiam pronuntiet, ex ore huius rei rem vult intelligere, illiusque rationes mâsuetudinis tuæ. Quibus in verbis egregiam mihi benignitatem ac mansuetudinem in diuite hoc relucens contemplari video, qui in seruum suum quamuis prodigum non insurgit, nec irascitur, non intentat minas aut verbera, nullam præfert iram aut bilem, sed insigni quadam modestia rationes deposcit. Nostrum erit hinc discere, non semper ad correptiones, aut reprehensiones duriores, vel minas, quas ira aut bilis suggerit, oportere descendere, quod exemplo Eliæ fiet manifestius. Hic enim cum Achab regem impium magno diuini honoris zelo, & verborum acredine reprehendisset dicens: *Non ego turbavi Israel, sed tu, 3. Reg. 19. & domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini, & secuti estis Baalim:* & deinde solus in montis ageret cacumine, Deus ostendere cupiens, non semper correptiones amariores, sale & aceto mordaciores, adhibendas, sed eas ipsas dulcedine & melle non nihil remperandas condiendasque; violentum quandam turbine in initio emisit: *Spiritus grandis & fortis subuertens montes, & confringens petras coram Domino, sed in hoc turbine non erat Deus, & non in spiritu Dominus.* Additur mox motus quidam terræ, vt & mons tremisceret, & petra in duas partes scinderetur, & nondum tamen aderat Deus: successit dein ignis quidam vehemētor, qui omnia circumquaque in flammam & fauillas redigeret, & post commotionem ignis.

ignis, nec tunc quidem aduenit Deus. Sed tandem lenis quardam Zephyri aura circum Eliam surrexit: *Et post ignem sibilus aura tenuis*, vel prout Hebraea habet lectio: *Et post ignem vox emissa subtilis*. in molli illo flabro & vocerenuicula, Deus summa cum maiestate descendit. Hoc autem emblemate denotare Deus Eliam voluit, non esse mirum, si Ahabum illa durior correptio non correxerit, sed infelicem exitum habuerit, cum debito non processerit ordine, nec rationes adhibuerit requisitas. non semper enim conuenit, ditorum verborum vi turbinibus, & reprehensionibus terram concutientibus, non semper ignea quadam cholera, & iniuriam preferentibus taxationibus: nam in his omnibus non inuenitur Deus, saepe namque maioris ponderis & efficaciae est vox ab animo charitate succenso procedens, dulcis & lenis, quam omnes ab irato & perturbato proficiscentes minae.

3. Reg. 19.

Notat hic doctissimus Cardinalis Caietanus, tres illas priores Prophetæ visiones non nisi imaginarias fuisse, vltimam vero solam realem, vocem scilicet vocalem: ad significandum, violentas illas & furiosas correptiones inutiles esse ac nullarum virum, ac proinde in fumum euanescere; solam humilem & modesta quadam ratione prolaram prodesse, & effectum quandam realem ac verum in correpti animo causari.

Cant. 4.

Sponsus in Canticis quendam sponsæ perfectionum Catalogum quodammodo rexens, in primis labia illius celebravit: *Labia tua sicut vitta cocinea*, quod ænigma Philo Episcopus enodans ait, Sponsum hic tacita quadam ad coccineum Raab meretricis funiculum quem in Ierichuntino excidio è fenestra posuerat, postquam exploratores occultasset, & per fenestras seruasset, hocce lignum velut symbolum perpetuæ denunciationis, & singularis cuiusdam quam declararat benevolentiae & amicitiae indicium eo loco relinquens, alluisse: & quoniam factum hoc è singulari quadam & feruenti dilectione proficiscebatur, æquum profecto videbatur, vt signum hoc &

Ios. 7.

hieroglyphicum coloris quoque flammæ foret, qualis reuera purpureus aut coccineus, qui & verum amicitiae symbolum: quod vt apertius explicetur, sensus est, Iuli verba è tanta charitate proficiscuntur, vt si vel os tantum ad eadem proferenda aperiat, vel ipsum ad eadem continenda ocludat, Raab ipsam imiteretur, quæ fenestras ocludit, vt milites Iosue conseruaret, qui si in Ierichuntinorum manus incidissent, ab iisdem vt scelesti quidam exploratores iugulati fuissent; eadem etiam aperuit, vt per eadem admissi hostium manus euaderent. Ita quoque tu, o Sponsa, si ostium oris tui ocludas, peccantium occultare vis peccata & imperfectiones, quorum famam obscurari non poteris, cum vero ipsam referas eisdem defendere & excusare. Ipsum quoque diues hic in Euangelio agit, qui aperuit os, non vt insurgeret, clamaret, iuraret, blasphemias euomeret, seruique famam & nomen denigraret, sed summa cura modestia & verborum dulcedine ait: *Redde rationem villicationis tuæ*.

Gladius ille regius, qui ore viri illius Apoc. 1. pocalyplici egrediebatur, non tanta scindebat violentia, vt merito quis illum propterea timere debuerit; ore enim gladium præferens, stellas quoque in manu ostendit, quæ diceret, si verborum & linguæ meæ gladio seruiam; si reprehensiones meæ aculeatæ sint, non est quod ideo quisquam sibi metuat; cælum namque, cuius stellæ quas manu gero symbolum sunt, vobis reddam, simul etiam tacite edocere voluit, si quando alios reprehendimus, dulcedinem ficum cum vuarum acrimonia temperandam, zelo, inquam, rigorem, charitate iram, & stomachum leuitate condiendum, stellas quoque in manu esse oportere, cum gladius ore exercitur: id est, amorem salutis proximi eum aculeo & gladio reprehensionum concurrere debere.

Sponsa illa in Canticis dilectum suum extollens, linguæ illius dotes omittendas non celsit, sed ait: *Mel est ac sub lingua eius*; id est, Quanta, mi dilecte, differentia est inter os tuum & os eorum, de quibus agit Psalmista:

Veni.

Vinum aspidum sub labio aquarum. Landar. illud quod verba illius plena sint lenitate, scateant dulcedine, quod maxime laudandum venit & in primis requiritur in eo qui ad iram concitatus est. Refertur hoc etiam Pythagoræ celebre illud decantatum Pythagoræ symbolum, *Ignem gladio ne laferu: id est, iuxta Pauli Scalig. expositionem, ne iratum irret. ignis namque cholerae & bilis signum est, iratum porro iritate & ignem bilis iam scintillantem verbis acrioribus durioribusque succedere minime consentaneum est; dulcedo namque & leuitas aqua est, quæ violentos & ætuantem iracundiæ motus extinguit. Videte porro, noster hic diues, quantumuis mille stomachandi occasiones habeat, magna tamen modestia ac benignitate cum facultatum suarum decoctore agat.*

III. *Redde rationem villicationis tuæ. Hæ sunt tristes illæ voces & optimo cuique formidandæ, quibus ad iudicium vocamur, in quo de omnibus, quæ in mundo egimus, coram diuitis huius, id est omnipotentis Dei, maiestate, exactissima reddenda est ratio; omnes enim nos, inquit Apostolus, manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque prout gessit, in corpore, siue bonum siue malum. Deus quidem tolerantissimus est & maxime lenis, sed est simul memoria tenacissima, nihilque præteritorum obliuiscitur, ac proinde de omnibus rationem exigit. Sponsa metaphorice de dilecto loquens modis ait, *Crura eius columna marmorea, quæ fundata sunt super bases aureas. ac si dicere voluisset, pedes illius agiles non sunt nec de loco in locum moueri faciles, sed grauisissimi ponderis & instar columnarum immobiles. è quo de illius longanimitate ac patientia iudicare licet: quod vero basibus aureis ianiti dicantur, significat Dei erga delicta nostra conuenientiam & patientiam ex mero amore & misericordia proficisci, eisdemque inniti: verum tandem aliquando de iisdem rationem reddendam.**

Rationem inquam de omnibus: de cogitationibus scilicet, vnde sapiens, *in cogitationibus enim impij interrogatio erit: & verbis vnde in Euangelio. Saluator, de omni verbo otio-*

oso quod loquitur fuerint homines. de iustificationem Matth. 12. reddent in die iudicii. de operibus denique teste Ecclesiastico, Cuncta quæ sunt adducet Deus in iudicium. Quinimo & de bonis operibus, vt minimum discutiatur, qua intentione facta sint. vnde in Psalmis ait, Cum acceperis tempus ego iustitias iudicabo. Quid? si tam exacte in iustitiis verbaque leuia & otiosa inquirat, quid de iniquitatibus peccatisque & blasphemis eum facturam putatis? Est profecto certissimum, summo illi Iudici Deo exactissimam de omnibus, quæ nobis in manus tradidit, esse reddendam rationem; de anima inquam, num illa quæ pretioso Christi sanguine lora fuit, nostrorum peccatorum sordibus inquinauerimus, de corpore, num sacrum illud Spiritus sancti templum adulteriis, incestu, sacrilegiis, gula & ingluvie polluerimus & profanauerimus. nam iuxta D. Paulum, si quis templum Domini violauerit, disperdet illum Deus. Denique de bonis temporalibus, vt nimirum illa comparauerimus, num furtis, rapina, simonia, vsu, lucro iniusto, fraude & artibus illicitis: vt illa expenderimus, num epulis, ambitione, ludo, factu, deliciis, lasciuia & dissolute. At felices illi, qui citationis huius coram tribunali diuino semper meminerunt: Redde rationem villicationis tuæ.

Daniel propheta Nabuchodonosoris regis prudentiam & fortunam extollens ait: *Tu Rex cogitare cepisti in statu tuo, quid esset futurum posthæc. Quam regia, ac potius quam prouida ac sagax dicenda est anima, quæ rationis sibi reddenda, omniumque quæ post hoc è mundo discessum euentura sunt, assidue recordatur. Ioseph ab omnibus Ægypti principibus & sapientissimus habitus est & prudentissimus, quod consilium Pharaoni suggestisset, vt fertilitatis tempore omnia regni horrea frumento compleret, quod tempore inedia & sterilitatis vsui foret. Ipse quoque rex eiusdem prudentiam maximis laudibus efferens dicebat: Num inuenire poterimus talem virum qui spiritu Dei plenus est? Et sane plenus ille spiritu Dei dicendus est, qui sibi ipsi imprimis consulit, ac prospicit, interea dum magna apparet in mundo fertilitas, terraque*

Deo ratio pro omnibus reddenda.

1. Cor. 6.

Dan. 2.

Is Sapiens qui diuina sape iudicia mente voluit.

Gen. 41.

mife-

miserentia repleta est. *(Miserentia Domini plena est terra)* de virtutibus bonisque operibus, utiisdem, dum maxime opus habuerit in tempore scilicet angusto, gratiarumque in ediam, in qua de sola iustitia agetur, utatur. Stolidus e contra ille est ac vecors, qui terribile quod imminet iudicium perspectu habens, ad id tamen sese non praparat, sed omnia dissipat, quasi nulla poss hac reddenda foret ratio.

Terribilis historia de duob. nobilibus Anglis.

Tanopere autem Propheta Iob rigidum hocce tribunal horrebat, ut enixissime agenda pœnitentiæ delictorumque deplorandorum tempus sibi concedi postulauerit, diesque vitæ prolongari, quibus ad ipsum sese praparet, *Dimittite me ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, & operiam moribus caliginem.* Huc facit historia quam refert Ven. Beda in historia Anglicana de duobus adolescentibus nobilibus, qui in insula quadam deferta victitantes, magno Deo seruiore spiritus seruiebant. Contigit illos grauiter ægrotare, & alter eorum, Egbertus nomine, cum se in extremis agere cerneret, & rationem illam Deo iam reddendam apprehenderet, ita perterritus & consternatus est, ut lecto exiliens, seseque in terram prosternens, agenda pœnitentiæ tempus lachrymabundus & suspirans a Deo postularit, simulque vouerit integrum quotidie Psalterium recitare, & assiduo membra ieiunio macerare. Et, ne longè hinc abeamus, villicus hic noster, audita sibi esse in Domini conspectum veniendum, & illi omnis villicationis præteritæ rationem reddendam, ita percellitur, ut tremat, expallescat, emoriatur, & pene desperans dicat, *Quid faciam? Quam prudens ac sapiens ille dicendus est, qui sapius hanc sibi examinis diem proponit, & domini huius verba ob oculos habet, Redde rationem villicationis tuæ.*

Zach. 2. Vidisse visionem se Zacharias propheta Zachariæ refert, qua virum vidit in manu funiculum Propheta mensorium habentem; *Leuaui oculos, in visio moquit, meos, & vidi, & ecce vir, & in manu eius taliter ex-funiculum mensorium.* Utinam nos oculos etiam leuaremus, & videremus, ut Deus, celestis ille vir, funiculum mensorium manu

teneat, quo omnes cogitationes nostras & opera dimetietur, ut quos breuiore inuenierit, debito supplicio puniat.

Iosia rege octodecenni ad regiam dignitatem euecto, & feliciter iam regnum moderante, summus sacerdos Helchias volumen legis reperit, quod ob temporis iniquitatem & iniuriam obscuratum inter templi seruta delituerat, in quo continebantur amplissima præmia iis promissa qui legem integre, sincere & ad vnguem obseruarent, supplicia vero grauissima & minæ dirissima in eos qui negligenter ac pedibus protererent, eique repugnant. Quod volumen cum Regi ad legendum destinasset, atq; ille in locum illum incidisset, in quo Deus pestem, famem, ac sexcentas alias calamitates transgressoribus Hebræis comminabatur, ita percussus sibi timuit, ut vestes lacerarit, consultaque Olda prophetissa, quæ tunc temporis Ierosolymis erat, omnem idololatriam aliaque publica peccata regno proscrisperit: Felices profecto illi, qui lecto Euangelio, vero legis volumine, vel audito verbo Dei, quod & Dei bonitatem eiusque iustitiæ seueritatem ob oculos ponit, ita interius cõcitantur ac permouentur, ut corde, non veste, contrito, & piis in consilium viris, qui vera Ecclesiæ oracula sunt, adhibitis, animarum statum ordinent, & procul a regno & imperio vniuersa peccata, scandala, aliasque prauas consuetudines expellant.

Quemadmodum vero illi felices & ter- Infelices illi qui Dei iudicia non perpendunt. atque amplius beati dicendi sunt, qui tota animi contentione in hanc diuinorum iudiciorum cogitationem incumbunt, ita infelicissimos ac miserimos iudico illos, qui eadem obliuiscuntur, ac memoria penitus eradunt. Et sane prophetæ nihil maioribus & feruentioribus deplorant lacrymis quam supinam hanc hominum negligentiam, qui rei tam grauis atque utilis cogitationem ac memoriam suffocant & obruunt. Audiamus, quam amare hocce deplorat Ieremias, deq; hominum ignauia vecordiaque conqueratur, *Posuerunt vineam meam in dissipationem, luxitque super me, desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui cogitet corde: & apertius multo. Isaias, Nescierunt, neque intel-* Isai. 44. lexe-

lexerunt, obliuisci enim sunt, ne videant oculi eorum. Et intelligant corde suo, non recogitant in mente sua neque cognoscunt, neque sentiunt: de idololatria filiorum Israel hic agit, cui tantum immergi erant ut ne cogitarent quidem, esse sibi de ea rationem aliquando reddendam. Post Prophetas quoque ipse Dei filius euidenter sub parabola cuiusdam umbra ostendit, quam hæc iudicii cogitatio necessaria sit, videmus enim hic miserum villicum à Domino ad rationes exigendas citari, cui dicitur, *Redde rationem villicationis tuæ.*

Lib. 2. sub. *Ægyptiorum rex Amasis, referente Herodoto, legem tulit, ut omnes regni subditi, quotannis coram Præsidibus & præfectis prouinciarum comparerent, ut vitæ apud illos rationem redderent, scilicet. vnde venissent, quibus nati parentibus, quæ ratione familiam instituerent: legem hæc æquissimam arbitratus Solon, eamdem & Atheniensibus præscripsit, qui tam exacte & sedulo eandem obseruauerunt, ut, si quos vidissent latius viuere & regis sic familiam instituere quam primum inquirerent, vndenam illis ad tam ample viuendum suppetere facultates; si census annuus opimus & abundans esset, ceptam vitæ rationem prosequi permittebantur: si minus, morti velut peculatus & furti rei ac velut decoctores addicebantur. Similem proculdubio legem Christus legiser nosse ac rex in Euangelio tulit; idque sub tegumento parabola cuiusdam; in qua homo rex rationem ponens cum seruis suis; vnum inuenit qui decem illi talentorum debebat millia; quem ligatum in carcerem, & tenebras exteriores compegit: *Assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit ponere rationem cum seruis suis; Et cum cepisset rationem ponere, oblatu est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.* Hic vero similem omnino habemus, in qua diues rationem à villico villicationis repetit: *redde rationem villicationis tuæ.**

Per villicationem autem hanc, vel negotiationem vel conductionem, aut quocumque demum appelles nomine, per me libet, vniuscuiusque nostrum munus & officium intelligi debet. Porro vnicuique ex officio

Tom. 2. Pars Æstiuæ.

incumbit, quod suscepit munus & ad quod à Deo vocatus est, iuxta D. Thomæ doctrinam, diligenter ac sedulo exequi iusta sacerdotis villicatio, sacerdotium est; iudicis iudicium; mercatoris negotiatio, ac de singulis hisce vnicuique reddenda ratio est, suæ inquam villicationis & non alterius. hinc aperte dicitur: *redde rationem villicationis tuæ, & non alienæ.* vnusquisque enim de suo respondebit munere. Quamobrem consultum foret, rerum suarum satagere, nec curiose in aliorum vitam inquirere, eorumque munia examinare. Hoc familiare sibi fuisse deplorat Dauid, seseque hoc nomine coram Deo accusat: *Dereliquit, inquit, me virtus mea, & lumen oculorum, Et ipsum non est mecum.* non cæcutire se & penitus nihil videre ait; sed oculos plus in aliorum quam in propria vita examinanda esse sollicitos & occupatos.

Quod profecto nõ exigua demerita est, hinc in Ecclesiastico legere est: *Pes fatuus facilis in domum proximi:* id est, Is qui parum sapit ac stolidus est, sæpius per proximi ades ad illius vitam & actiones excutiendas, quæ per proprias obambulat. Esau prophanus in agris semper legitur victitasse & siluas & dumera incoluisse; Iacob ne pedem domo paterna efferebat: quo allegorice demonstratur, bonorum vitæ esse suæ se conscientia adibus includere, impiorum vero & feelestorum, semper foras excurrere, per vicinias obambulare, regiones longinquas petere, ut mores aliorum notent; & curiosius inquirant. Stultum igitur est in aliorum vitam inquirere, cum de nostra nobis dumtaxat reddenda sit ratio: *Redde rationem villicationis tuæ.*

IV. Tria hic dominum villico dixisse comperio, primo leniter eum coarguendo: *Qualia audio de te.* Deinde eum de vniuersa vitæ ratione examinando: *redde rationem villicationis tuæ.* Deinde ab officio eum suo & villa remouendo: *Iam non poteris villicare.* Tertium hoc in mortis hora contigit, quando scilicet villicatio tam in bonam quam in malam partem nobis interdicitur, tunc quoque nox illa obscura & caliginosa erit, nox illa terribilis, de qua apud

Y Ioan-

Ioan. 9.

Ioannem Christus dixit, *Veniet nox, in qua nemo poterit operari.* Cuius nos rei Apostolus commonefaciens ad Galatas scribit: *Dum tempus habemus, operemur bonum;* quasi diceret. *Quamdiu vita hæc durat, quamdiu hoc in orbe agimus, tamdiu negotiarilicet, tamdiu bonorum operum merces comparare:* at ubi vitæ huius nundinæ præterierint, nulla mercandi amplius fiet mentio, vti nec primi concionis meæ membri. Iam satis superque de rationibus instituendis, ac de domino locuti sumus, iam tempus est de villico loqui, eumque excutere, quid in sui defensionem ac purgationem dicturus & facturus sit.

Gal. 2.

Varia villici huius expositio- nes.

Quis hic villicus iniquitatis sit, non ad- cõ apertum est, video enim Patres omnes nimium quantum inter se discrepare. Gau- dentius Ephesinus natione, & Episcopus Atiminentis, Arianorum flagellum & terror, per villicum hunc, dæmonem intelligit. Se- primus à S. Petro, Antiochenorum vt quidẽ Hieronymus ait, Episcopus Theophilus, & ipse quoque Hieronymus, solos Apostolos, alioque Ecclesiæ vertices & rectores intelli- gunt. Tertullianus econtra villicum hunc imaginem esse vult populi Iudæici, & incol- las villæ, Gentilium. S. Ambrosius in com- ment. omnes hic diuites denotari credit, itẽ Ioann. Chrysostr. D. Thomas, S. Augu- stinus libr. 2. quaestionum Euangelicarum, Beda, Theophylactus, Euthymius. Equidem cum doctissimo Maldonato in aliam senten- tiam secedo, crediderimque hacce parabola omnes in genere peccatores denotari, nullos vero singillatim coargui.

De fuga in Pers.

Quidquid de rei sit, veritate, Græco villicus hic *οικονομ* dicitur, quem Latine red- dat Dispensator: denotare autem hic vult Christus, diuites mundi huius non esse ab- solutos bonorum à Deo, acceptorum domi- nos & possessores, sed administratores dun- taxat & dispensatores, ideoque eadem non esse dissipanda, consumenda, sed magna cum prudentia & cautione dispensanda, vt exacta de iis in mortis articulo reddi ratio queat. Fluminis urbem transeuntis aqua, v- nius folius non est, cuius, sed omnium, vt quotquot voluerint & quantum voluerint,

Simile.

hinc haurire queant; ita quoque diuitiæ & o- pes, quæ per mundum hunc torrentium in- star, fluunt, nulli propriæ sunt, aut priuata: sed omnibus in genere communes, quod nouos quotannis, etiam quotidie dominos & possessores nanciscantur. Ceterum dis- pensator hic & œconomus iniquus & iniu- stus est, quem quadam infamiæ fuligine Eu- angelista denigrat; vt de facto laudat & ex- altat eos, qui prudenter rem suam admini- strant, & sapienter ac prouide sese gerunt. Tres potissimum in veteri Testamento œ- conomi celebrantur, magnisque efferuntur præconis, inprimis Abraham rerum præpo- situs, de quo in Genesi: *Post mortem Sara vo- cauit Abraham seruum seniore domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat.* Deinde Ioseph Patriarcha, quem Pharaos domi regis præ- fecit, de quo in Psalmis: *Constituit eum do- minum domus suæ. Et principem omnis vestra- nis suæ.* Denique Abdias, de quo in Regum commentariis, cui Achab rex rerum suarum curam concedidit: *Vocauitque Achab Ab- dias dispensatorem domus suæ. Abdias autem timebat Dominum valde.* Non erat huius ge- neris hic noster, sed prodigus, decoctor, nepos, ac mali nominis, adeo vt *dissimatus* sit.

Tres boni dispensatores. Gen. 24.

Gen. 39.

3. Reg. 18.

Cum sequiorem hanc famam audio, fa- cile agnosco, dispensatorem hunc peccato- ris imaginem gerere; quam multa enim il- lum diffamant, accusant, & apud omnes creaturas insimulant! adeo namque illa pec- catum abhorrent, vt semper inelament, quamprimum vt è medio villicus hic, dissi- pator & decoctor auferatur, primo incu- sant eum dæmones, qui non iniquos modo coarguunt, sed iustorum etiam famam ob- scurant, eosque traducere conantur. An non meministis delationis illius, qua san- ctissimum virum Iob diabolus coram Deo denigrare conatus est: *Numquid Iob frustra timeat Deum? ideo de illo boni Angeli in Apocalypsi dixerunt: Proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat eos die ac nocte.* Nec ipsi modo dæmones, verum & boni angeli peccatorem accusant, cum- que denigrant ac diffamant; illi scilicet sunt, si tropologice rem examinemus, qui patri-

Villicus hic peccatorem denotat.

Iob 2.

Apo. 11.

patri-

parifamilias, cuius ager zizaniis scatebat, aiunt: *vis imus & colligimus ea?* Sunt quoque, eodem tropologico intellectu conferui illi, de quibus in Euangelio, qui serui illius ingrati crudelitatem inhumanitatemque in locio, domino annuntiant. Hinc in Euangelio Dominus ait: *Nolite contemnere vnum de pusillis istis, qui in me credunt. Dico enim vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem patris mei.* quasi diceret: Nolite quenquam horum pusillorum, qui in me credunt offendere, Angeli namque eorum apud Patrem vos meum, velut patroni, tutores, custodes, in omnem partem excubantes, deque eorum rebus nimium quantum solliciti, accusarent.

Abacuc Propheta, qui centum fere ante captiuitatem Babylonicam vixit annis, huc respiciens, ait & lapides in pariete compaginat, & ligna ædificiorum impiis actionem intentaturos: *Lapis, inquit, de pariete clamabit, & lignum, quod inter iuncturas ædificiorum est, respondet.* Longius etiam progressus Apostolus, ait creaturas omnes, agnita peccatoris peruersitate, & sceleribus accuratius inspectis, ingemiscere: *Omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc,* quod scilicet peccatori obsequi & obedire cogatur, & cū Deo queribunda expostulat, quasi vim patiens & iniuriam grauissimam: quod se ob honorem ac gloriam Dei creatoris conditam & formatam, in illius contumeliam homines conuertant, & ad peccata inuitam trahant & abripiant. Hinc villicus noster, statim vt possessiones decoquere ac prædia deuorare domini cœpit, diffamatus & accusatus est. Et quam de causa? *Quasi dissipasset omnia bona sua.*

Hæc sunt quæ in vnumquemque peccatorem torqueri & obiici queunt peccatorē inquam, Dei, veri illius domini, bona dissipantem; quod omnes facultates, potentias, earumque actiones & ad bonum inclinationes dissipet & corrumpat; non quod easdem penitus destruat & euertat, sed quod ita perturbet & impediatur, vt ad finem naturalem ac debitum nequeant pertingere; quod exemplo faciam manifestius. Sit cursor aliquis velocissimus: *oculor nimbis & agente*

ventes oculor Euro; omnes haud dubie ille mortales anteneret; hic tamen ita vinculis constringi, & catenis ferreis compediri potest, vt ne vix queat incedere, ipsius tamen agilitas ne minimum læditur aut perit. Idipsum de anima nostra quo minus dicamus quid impedit, ipsa siquidem natura velocissima expeditissimaque est illiusque inclinationes recta illam ad Deum dirigunt; at peccatis onusta & vitiorum funibus constricta, captiua & vincata est vt ne mouere se quidem possit. Vnde conqueritur pius ille princeps & vates: *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Sua quoque peccator dissipat, quod per peccatum gratia diuina excidat, virtutes, omniaque bona opera prius edita, & quæ æternam erant mercedem promeritura, amittat. Innuere aliquid videtur Ezechiel dicens: *Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem nunquid uiuet? omnes iustitias eius quas fecerat, non recordabuntur.*

Notandum porro hic est verbum *quasi*. Insignis non ait, reuera illum bona dissipasse, & omnibus excidisse, sed quasi, vt hinc firmam peccator spem concipiat, seseque non nihil consoletur, restare sibi scilicet post admissum peccatum remedium & medelam; vt cui verbis illis Dauidis vti liceat, quibus ille ducesum suum Iob, post cladem bello acceptam consolabatur: *Non te frangat res ista, uariis est enim euentus belli, & nunc hunc nunc illum consumit gladius, conforta bellum aduersus urbem.*

Hem peccator, pusillanimis & imbellis desperas, cum te à peccato prostratum vides, nec feliciter tibi confictum cecidisse; *ne te frangat res ista,* noli animum contrahere, spem renoua, desideria reaccende, ac simul tibi persuade, varium belli vitæ huius euentum esse, nunc hunc inopinato quodam ictu ad terram deiici, nunc illum triumphantem & gloriosum exurgere, omnesque in genere mortales belli casibus vicissitudinique viuere obnoxios.

Reuocat hoc mihi in mentem vastam illam arborem Nabuchodonosor, de qua Daniel vocem audiuit clamantem: *Succidite arborem, praescindite ramos, excutite folia eius, & disper-*

dispergite fructum eius. An nō omnem hic quis arborem destructam crederet, penitus dissipatam & omnino perditam? aliqua tamen pars eius superfuit, nam subnectit: *Veruntamen germen radicem eius in terra sinite, & rore caeli irroretur.* atque ita factum, vt radice relicta repullularit, & amplior ac longe procerior facta sit, quam fuerat prius. Huic te arbori per similem crede, peccator, & si quando te praecisum, ramos resectos, fructusque dissipatos videris, ita vt nulla fructus bonorum operum producendi spes superfit, animum tamen idecirco ne despondeas, neve tibi persuadeas omnia propterea pessum itura; nam virtutum ramis amputatis, fructibusque virtutum dissipatis, fidei tamen radix in te permansit, adeo vt caelesti gratiae rore irrigatus denuo succrescere, ac meritorum fructus proferre possit. Quod villici huius exemplo confirmari poterit, cuius cum fortuna iam pessimo esse loco & penitus amissa videretur, nequam tamen perit, sed prudentia quadam & astu vsus, tum vitam tum opes à periculo vindicauit. Porro ad tropologiam hanc descendendi occasione verborum: *Quasi dissipasset bona sua.*

Peccator
dissipat
bona for-
tunæ, na-
turæ &
gratiæ.

Verborum, inquam, quæ de peccatore vere dici queunt, & eius famam obscurant: ipse siquidem est, qui bona fortunæ, naturæ, simul & gratiæ decoquit ac dilapidat, nullo rationis aliquando reddenda respectu habito. Fortunæ bona ipsæ sunt diuitiæ, honores ac dignitates, quas stolide in ludo, voluptatibus, aliisque deliciis infumit. Bona Naturæ sunt spiritus, viuacitas, intellectus industria, iudicij capacitas, memoriæ tenacitas, omnisque animæ facultas, quibus abutitur, infinita vt peccata committat, astus comminiscatur, fraudes machinetur, & dolos neclat. Bona gratiæ sunt dona caelestia, ac fauores à Deo dari soliti, quibus tum abutitur, cum gratiam Dei incasum accipit, nullum fidei, spei caritatis fructum producens. Hoc signare volens Deus Ezechieli metaphoricis verbis ait: *Sume tibi gladium acutum & capillos tibi rade, & assumes stateram ponderis & diuides eos, tertiam partem igne combures in medio ciuitatis, tertiam*

Ezech 5.

gladio concides, tertiam vero concides, tertiam vero aliam disperges in ventos. Quid hoc sibi Allegoria vult emblemata, Auditores, quid hæc denotat moraliter admonitio, quæ signis & reipia, non vero exposita verbis instituitur? ad litteram captiuitatem denotat Iudæorum, quam in Chaldaea passi sunt, in qua alij igne consumti, alij iugulati, alij vero in dira seruitutis abrepti sunt tormentum: at mystice hoc denotabat, quam profuse & nequiter homines bona mundi huius & etiam caelestia dissipant: illa partim comburendo, (quod per capillos, naturæ superfluitates denotatur,) quando illas impendunt, quo ignem libidinis foueant & carnis ardores omni voluptatum, deliciarum, gaudiorum genere semper accensos habeant: partim gladio consumendo, cum nimirum facultates in lites, iurgia ac vitiligationes infumunt: cætera vero in ventum & auras disperguntur, quando tot facultates & opes vanitatibus, ineptiis, pompis, ludis, venationibus, aliisque superfluis sumptibus dicant. *Qua ratione, quia villicus noster res domini administrasset, ac dissipasset, diffamatus est.*

Hoc cæterorum seruatorum radulationi imputandum est, qui hunc misellum apud dominum calumniando traduxere: quod tamen ne fiat, suadet Salomon: *Ne accuses seruum ad dominum;* nihil quippe exitiosius aut scelestius, quam falsis accusationibus, & calumniis, serui fortunam apud dominum, cui ille gratus est & iucundus, velle subuertere. Ethnici quoque hoc detestabantur, quod egregio quodam emblemate designarunt; Pungebant deam Rhamnusiæ v. Præf. na fraxum manu præferentem, & coronam redimitam, altera vero ramum fraxineum gestantem: fraxinus autem ita serpenti inimica est, vt si hinc luculentum ignem exstruas, illinc vero ramusculos fraxineos sparagas, serpens, si quis forte intermedius erit, in ignem se potius coniciet, & in cineres redigi non grauabitur, quam frondes inimicæ sibi arboris attingat. Quo designare volebant, nihil esse quod regna magis stabilit, adulatores ac felicitas moderetur, quam si Principes res fugiat, adulatores & detractores, veras regnorum viperas ac pestes, procul à se repellant, imo

ne accedere quidem patiantur, at tam inimicos eosdem sese ostendant, vt in ignem se potius palpones conici velint quam in principum apparere conspectu. At Villicus noster, viso se ab adulatoribus & maleuolis apud herum delatum, admirans & quodammodo desperans ait: *Quid faciam?*

Villicus ca-
lamitas. Infelicem, inquit, me & calamitatibus oppressum! quid agam miser? quo me vertā? ecce dominum inimicum patior, & maleuolos accusatoresque habeo plurimos, qui me villicatione detrudere gestiunt. Dominus profusionem & dissipationem meam intellexit, nihil est quod ipsum lateat, villicum me habere renuit, rationes à me deposcit, & villicatione me priuare conatur. quid de me fiet? fodiam & arabo agros alienos? sed nescio. stipem mendicando exigam? at erubescio. *quid igitur faciam?*

V. *Quid faciam?* non ait: *quid dicam?* vt denotet, regnum celorum non in verbis, sed factis & operibus consistere. quod & Apostolus calculo suo confirmat: *Regnum Dei non est in sermone.*

1 Cor. 4. David quoque interrogans, quinam tandem in celos ascensuri sunt: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* quamprimum sibi ipsi responderet: *Innocens manibus & mundo corde* dicere volebat, innocentiam manuum, id est, opera bona ad salutem esse necessaria; nec satis esse credere, aut habere fidem, at manus quoque operi admoendas. Non satis quoque fuit senecioni Isaac, cum primogenito benedictionem dare vellet, verba illius & vocem audiuisse, sed manibus eum quoque contrectare & palpare voluit. *Docemur hinc benedictionem, ac praesertim sempiternam & caelestem, operibus & non verbis comparari.* Atque ideo villicus noster ait: *Quid faciam?*

10b. 7. Est haec querela & expostulatio peccatoris à Deo derelicti, & ad illum denuo reuertentis: qualem etiam Iob effudit, *Quid faciam tibi à custos hominum?* Verba quoque sunt versuti, & in negotiis pertractandis exercitati, & subdole agere consueti. Vnde colligere licet, impios ac scelestos sapientiores & cautiore esse piis, sed in vitiiis &

peccandi technis. quod & Christus alio con-Improbi firmavit loco: *Et ij huius saeculi prudentiores cautiore sunt in generatione sua filiis lucis.* Apostolus iustis & Petrus atque alij discipuli in horto oliuarum dormiunt, dum captiuitas Domino imminet, Iudas autem vigilans milites armat *Matth. 27.* bufones & nocturæ de nocte vident, interdum cautiunt. Ita impij Lynceo perpicaciores sunt dum peccandi sese offert occasio, in bonis vero virtutibusque talpa cautiore sunt: Scripturam in conuiuio Baltasaris regis ad parietem exaratam, nemo Satriparum Babylonicorum legere potuit aut intelligere; solus eam legit & exposuit Daniel. Peccatores in caelestibus perspiciendis penitus cautiunt, sed in terrenis & mundi rebus Argo oculatiore sunt & minutissima quæque perferuntur. Cogitate igitur qualnam misellus hic villicus artes ad villicationem & solitam agendi viuendique consuetudinem recuperandam inuenit, quæ alij ne in mentem quidem venissent.

Quid faciam? cum herus me villicatione deiiciat, meam operam repudiet, viuere nequeo. Irascitur hic & dolet sibi villicationem auferri more mundanorum, qui negotia semper ambiunt, sine quibus viuere non possent, orium & quietem spiritus exorsis, & vitæ solitariæ inimicissimi. Huc facit, quod de senatore, nescio quo, refert Seneca, huic quod octogesimum ætatis annum ageret, Cæsar vacationem à reipublica munus concesserat, vtque in otio & quiete reliquos vitæ dies transigeret: sed tantum abfuit, vt ille hoc sibi nomine gratularetur, vt mortem sibi potius illatam crederet: quare mox in feretro se à seruis collocari quasi mortuum iussit, quod scilicet honoribus & muneribus defunctus & priuatus esset, sine quibus viuere vix se posse existimabat: tantopere ei scilicet negotia & inquietudines placebant. quo cognito Imperator eum pristina functione gaudere, & reipublicæ negotia quoad viueret tractare permisit. Quot, eheu! hodie huiusmodi reperire est, qui Vriæ Heræo per similes sunt: huic enim cum suasset rex, vt domum se reciperet, quietem caperet, cum familia iucunde

viuere, consilio neglecto, non ideo se quietum, mollem & effeminatum esse ait, ut otium agere possit à negotiis vacuus; arma se gestare didicisse, & iis iam à teneris assueuissse, negotia denique quieti præferre: at si otium & quietem elegisset, vitam inglorius non amisisset. Quot vero mundanos reperiemus, qui pacem & quietem, quæ tamen suadere cælum solet, exosi, & bello & tumultibus assueti, inque medijs turbis uiuentes & negotiis immorientes, extremam sibi perniciem & interitum animabus adferunt sempiternum? Atque hoc modo villicus noster sermocinatur, *quid faciam?*

Quid faciam? si heri gratia beneuolentiaque excidam, à quo solo totus depeñdebam cliens? *fodere non valeo, mendicare erubesco.*

Graue est è diuite pauperem fieri.

Quam graue est, Auditores, dum quis deliciis voluptatibusque assueuit, ad ærumnas & dolores delabi? quomodo affectum creditis iuuenem illum prodigum, cum se ad inopiam redactum alterius factum vidit subulcum; se, inquam, cui alij iam olim sedulo & capite nudato seruiuerant, quiq; deliciis & quieti molliter assueuerat: *Fodere non valeo*, id est, ut allegorice hoc exponam, rigida pœnitentiæ opera præstare nequeo, corpus emacerare, flagellis in tergum læuere, integras quadragesimas ieiunare, peccata deplorare, voluntatem propriam abdicerem, in monasteriis uiuere, mundo repudij libellum dare, & austeritates amplecti: quâuis enim hæc perfectis sint facilia, mihi tamen mea deliciis assueto, & molliter educato ac tenello, grauiissima sunt ac difficillima.

Villici ex-
p. stula-
ti.

Mendicare erubesco, id est, salutem meam deprecari à Deo me pudet, imo ne Deum quidem orare audeo, veniam petere delictorum, Sanctorum mihi patrocinium implorare. Peccatorum grauitatem ac multitudinem ita erubesco, ut nec coram Deo, nec Sanctis audeam comparere: *Quid igitur faciam?*

VI. Atque ut hoc fortuna non excidat, pristinum locum non amittat, tempestatem capiti imminentem auerrat, itaque negotia sua pertractat, eum ut dominus & illius prudentiam dilaudarit. *Quid igitur facit?* eleemosynam velut mediatricem adhibet, & debito-

ribus domini misericordem ac benignum se Eleemosynam exhibet: vni quinquaginta cados olei, alij synape quinquaginta coros tritici, alijs alia remittentes sit, hæcque ratione plurimos sibi deuinxit. iuuat.

Quem ut imitemur suadet Christus: *Facite, inquit, vobis amicos de mammona in quitatis.* Mammona S. Hieronym. vocem esse credit Syriacam, & illa designari diuitias: diuitiæ autem iniquitatis dicuntur, tum, quod viis illicitis & iniquis comparantur, tum vero, quod possessores ad iniquitatem pelliciant, ad libidinem ac superbiam pertrahant, ambitionem caudentur, delicias persuaudent, at si in eleemosynas expendantur, magnam datorum meritorum segetem adferunt. Neque enim Daniel aliud regi Nabuchodonosori ad iram diuinam auertendam, & calamitatem quæ regno vitæque illius impendebat auerruncandam, medium suggessit, quam eleemosynam: *Peccata tua*, inquit, *eleemosynis redime*; sola illa te saluare modo poterit Domine rex, hanc igitur cole, itaque & tibi libertatem, & peccatis indulgentiam comparabis.

Et profecto eleemosyna præclarum est aduersus omnia delicta remedium; sicut a. *Eccl. 3. nim aqua exstinguit ignem, sic eleemosyna reficit peccatis.* O sublimem ac vere profundam Philosophiam! Hinc quippe sequitur maioris eleemosynam esse potentiam ac vitium, quam omnis natura simul. Omnes namque naturæ vires, (contra Pelagianos id ut asseramus) vnum abolere peccatum non possent, & minima eleemosyna omnia simul peccata eluere ac redimere potest. Diluuium tempore Noë, ignis ad Eliæ preces cælo demissus. Samaritana fames & penuria circumeisionis culter, vniuersa Aaronis sacrificia, omniaque Patriarcharum merita, ne vnum quidem delere aut obliterare potuerunt, & sola eleemosyna profligat ac fundit omnia. Diuinum igitur quid in se continere videtur: si enim certum est, ut reuera certo certius est, ad peccata delenda infinitam quamdam potentiam requiri, nihilq; vnquam exstiterit, quam Dei filij sanguis, qui infiniti cuiusdam ponderis erat & valoris, quo eadem potuerunt prosterni; profecto eleemosyna hoc cum

cum illo commune habet, quod sola de inimicis triumphet, qui de cæteris omnibus triumphant.

Gen. 3. Magnus ille Patriarcha Iacob, cum uxoribus, filiis & gregibus à Mesopotamia rediens, fratrisque sui Esau iram metuens, qui illi armatus occurtebat, vitam crepturus, omnem conseruationis spem in sola misericordia cuius præcipua pars eleemosyna est, collocauit; quare spemque metumque inter dubius ait, *Placabo eum muneribus.* Vt pro consuetudine mea allegorice hoc exponam, dixerò eleemosynas dona esse pretiosa, sed ad iram diuinam ob vitia nostra conceptam leniendam & placandam. Atque hoc fuit consilium prudentis illius regis, de quo in Euangelio, qui cum alium sibi regem viginti hominum millibus instructum occurrere cerneret; cui cum decem millium exercitu, id est, decem decalogi præceptorum obseruatione, resistere se posse distidebat, missis legatis, pauperibus inquam, & mendicis, rogat ea quæ pacis sunt, petit inducias, & misericordiam efflagitat.

Cæterum regius propheta hæc de regibus beatos credit eos, qui eleemosynam libenter & grato animo conferunt & misericordiam illis pollicetur in altero sæculo, qui in hoc eandem pauperibus declararunt; *Iucundus*, inquit, *homo, qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio quia in æternum non commouebitur.* Scio locum hunc diuersimode exponi solere. Nam *disponit sermones suos in iudicio*, Rabbi Abraham tantumdem valere credit, ac in verbis suis prouidus & sapiens est, eaque cum iudicio & cautela, debito loco & tempore depromit. Variæ expositiones Kimhi vero & Symmachus aliam viam tenent, *Dana* enim hebraicum, verbum transcendens est & pro vna eademque re accipitur, *Disponit sermones suos in iudicio*, id est, bona sua mature & cum iudicio dispensat, & discretione & prudentia in liberalitatibus suis vititur. Rabbi Salomo ait, *disponit sermones suos in iudicio*, id est, qui ita affectus suos moderatur, itaque desideria disponit, vt de necessariis sibi partem rescindens, luxumque & prodigalitatē exosus, erga pau-

peres se benignum ostendat. Sed communis interpretatio quæque magis mihi modo ad gustum, præfert, *Iucundus homo*, id est beatus, qui sæpius eleemosynam elargitur, ac misericordiam in pauperes declarat; tam bene namque res suas dirigit ac disponit, vt in die iudicii non sit cum aliis condemnandus, sed è contra amplissima mercede donandus.

David rex cum testamenti tabulas conderet, filiumque Salomonem supremis verbis compellaret, atque amicos illi de meliore nota commendaret, filios Berzellai Galaaditis regis semper mensæ voluit assidere: *filii*, inquit, *Berzellai reddos gratiam, eruntque comedentes in mensa tua; occurrerunt enim mihi, quando fugiebam à facie Absolom.* Mysticus horum verborum sensus est hic: Christus hodie exulare; possessione rerum temporalium quodammodo eiectus videtur, idque in persona pauperum suorum; illi ergo instat Galaaditis huius occurrere, commearum illi eiusque exercitui, pauperibus inquam præbere, & certo certius aut ferius, collatam in se gratiam agnosceret, vosque regis eternæ beatitudinis mensæ faciet accumbere, mensæ cui angeli accumbentes, saturari præ gaudio nequeunt.

Exploratores quos Iosue ad Tericho explorandum miserat; domui Raab in excidio pepercerunt, quod illa spicis eos coopertos ab interitu vindicasset, spicæ hæc aristæque superflua & reliquias opum nostrarum nobis denotant; allegoria porro innuit, illos, qui pauperum vitam cõseruant, periculaque ab iisdem & iniuriis varias propulsant, ac reliquiis & superfluis cooperiunt, id est, qui libenter eleemosynas in illos effundunt, conseruandos; cum generalis illa & vniuersalis mundi ruina aduenerit, cum cœlum, terra, elementa, omnesque creaturæ pessum ibunt. Nostra autem verba momento suo stabiliens Christus, in Euangelio ait, *Quod superest, date eleemosynam.*

Eleemosynæ quoque, vt nouum quid adferat, proprium est, dantem nunquam pauperem, sed diuitem semper reddere. Vidua Elisai, dantes, quamditu oleum illud miraculo & prodigio auctum in vacua effundebat vasa, semper ex-

crefce-

creſcebat, at vbi fundere deſiit, creſcere quoque deſiit. Docemur hocce prodigio, quam diu in vacua illa opibus vaſa, id eſt pauperes, oleum miſericordiæ effuderimus, diuitias indies accreſcere, quemadmodum & aqua putealis, quo plus exhauritur, quo & copioſius inferne ſubintrat; ita eleemoſyna puteus quidam benedictionis eſt, è quo quanto plus dando pauperibus exhauris, quo & eadem amplius excreſcat. è contra vero vbi nulla effluit eleemoſyna, nihil quoque redū dare ſolet.

Similia.

Aquæ foſſarum, paludum, & ſtagnorum, quod ſemper ſtant & nunquam deſtuant, nonniſi ſordes & cœnum trahunt, ranas, buſones, ſerpentes progignunt; ſed quæ fluunt, nitidæ ſunt, limpida, vitro pellucidiores, ad potandum dulces, piſcibus referatæ, & ex omni parte gratiſſimæ. Ita quoque theſauri, & opes, arcis ſemper incluſæ, & quæ per eleemoſynam numquam fluunt, nonniſi ranas, buſones, & lacertas, id eſt, peccata, ſcelera ac luxum gignere ſolent: at quæ in pauperes effunduntur & inopes, meritum cauſantur poſſeſſori, Deoque ſunt quam gratiſſimæ. Frumentum quoque in horreo non excreſcit, at ſæpenumero à muribus arroditur, in terram vero coniectum fructum adfert centeſimum: ita diuitiæ crumena aut arcæ incluſæ nullam vtilitatem adferunt, at in manibus pauperum ſeminate, centeſimum fructum reddunt cum cœnore. Huc alludere viſus eſt Pſalmiſta dicēs: *D ſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in iaculum ſaculi.*

Pſal. 111.

Simile.

Aquilam dum prædam cepit aues vti & leonem animalia varia ſequi ſolent, quibuscum prædam diuidunt, quæque de menſa illorum velut clientes viſitant; nam poſtquam ipſi ſaturati ſunt, reliqua in paraſitos diſpergunt; vultur vero & viſus auaritia infames, quidquid prædari ſunt aut quamprimum deuorant, aut ſi quas forte reliquias habuerint, eaſdem abſcondunt. Eleemoſynati & qui in pauperes ſua diſpergunt, aquilam & leonem imitantur, generoſam illam proſapiam: at auari & immiſericordes, viſo & vulturi perſimiles ſunt; quod tamen Chriſtus vetat, ſed eleemoſynas in proximū vult

effundi, *facite vobis amicos de mammina iniquiatis*, atque in hoc Euangelico epiphonemate ſinem faciam.

Quamobrem, Auditores Catholici, hæc vobis audita proſit parabola: meminertis, obſecro, Deum noſtrum eſſe locatorem, nos nonniſi conductores, villicos & diſpenſatores, ſed diſſolutos, quique indies illius bona acceptaſque cælitus gratias diſſipamus: recordamini etiam venturum aliquando tempus quo omnium exactiſſima reddenda erit ratio, & quo nobis diues ille improperebit, *Quid audio de te?* Epicope, Prælate, Paſtor quid audio? lupi gregem veſtrum inuadunt, ſacerdotum magna in diœceſi veſtra diſſolutio eſt, non vtque adeo accurata temporum habetur ratio; curiones & parochi muneri ſuo inepti ſunt. *Quid audio de te?* aulam ſectaris, venationi ſtudes, canesalis, vita tua infamis eſt, Eccleſiæ reditus bonaque ſacra in vſus illicitos impendis, de anima vero, ne minima tibi habetur ratio. *Quare redderationem villicationis tue.*

Et ſane Paſtores, de omnibus exactiſſima minutiſſimæque ratio reddenda eſt, & imprimis de animabus: vnde ad Hebræos Apoſtolus, *Ipſi enim peruigilant, quaſi rationem reddaturi pro animabus veſtris.* an non & Iacob Patriarcha ouium paſtor, de grege ſuo accuratam auunculo Labano rationem reddidit: nam crimen ſibi impoſitum diluturus, cauſamque deſenſurus ait: *Idcirco viginti annis fui tecum, oues tuae & capre ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnū omne reddebam; quidquid furto peribat, à me exigebas.* & apud Ieremiam, alia expoſtulationio: *Vbi eſt grex tuus qui datus eſt tibi? pecus inclytum tuum? quid dicis, cum viſitauerit te? numquid dolores non apprehendent te quaſi mulierem parturientem?*

Quin & tibi aliquando diceretur, ſacerdos: *Quid audio de te? redderationem villicationis tue.* Quomodo vitam inſtituiſti, vt paſtor, an vero vt impoſtor? vt præco, an prædo? ſacerdos an ſacrilegus? Prælati inſtar an Pilati? vt doctor an ſeducor: Cur ad eccleſiaſticam dignitatem aſcendiſti, an propterea

DOMINICA NONA
POST PENTEC.

Partitio.

- I. De efficacia & praestantia lacrymarum
- II. De Ierosolymitana clade.
- III. De eiusdem cladis causa & origine.
- IV. De lacryma Christi.
- V. De peccatis deplorandis.
- VI. De amore patriæ.

Cum appropinquaret Iesus Ierusalem, videns civitatem fleuit super eam Luc. 19.

FIGURA.

Quamvis Mardochæus, equo regio, multis purpuratis stipantibus, magna pompa & honore, per omnia urbis compita, Assueri regis iussu veheretur; Aman quoque regis intimus equum deducens, præconis vice sanctus inlamarer: sic honorabitur quemcumque rex voluerit honorare; nunquam tamen sanguinolentam illam aduersus populum suum decretam sententiam qua omnes per regnum vbique sparsi Iudæi paucis post diebus ad necem deposcebantur, animo potuit eradere: cum enim ciues suos & conciprios plaudentes & sibi de triumpho congratulantes cerueret, ut qui impendentem calamitatem & ruinam capiti certissime imminentem ignorarent, ipse totus in lacrymas resoluatur; ipse ridentibus Hebræis, fletu madebat: suspirabat, ingemiscebat, & albicantem illam barbam lacrymarum imbre, velut balsamo & malobathro Syrio irrigabat. Et sane si quis eum tunc Iudæus lacrymarum causam interrogasset, cur inquam triumpho & iubilii tempore dolore confictorur amarissimo, haud inepte respondere potuisset, vestram calamitatem deploro fratres, urbis vestræ excidium gemo, fletum oculis excutiunt imminencia vobis mala; fletu inquam, quod post hebdomadas aliquot nullus omnino vestrum sit in vniuersa Perside & Assyria futurus superstes. Hoc ipsum in hodierno Euangelio mihi quoque videre videor.

propter onus, an honores: ob voluptates an difficultates? ad extrinsecum, an destrucendum? charitate motus an cupiditate: sed, Sic vos existimet homo, sacerdotes, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei Hoc, obsecro, cogitate, & tu popule Christiane parabola reminscere.

Tu vero omnipotens Deus, cœli ac terræ conditor, summe elocator noster & creditor, quem decipere nemo queat, at cui omnium actionum, verborum, cogitationumq; seueram reddenda est ratio, nostri obsecro misere, teque clementem & benignum erga delicta nostra exhibe. Sumus cheu! villici illi iniquitatis, gratiarum tuarum dissipatores, iniqui dispensatores, de quibus tam malus & inhonestus rumor in cœlum vsq; sparsus est; quos Angeli, dæmones, atque adeo creature omnes quotidie apud Maiestatem diffamant & coarguunt. Quid, Eheu! agemus? quid nobis fiet, quando nimirum nobis ad locum rationum vocatis, vitæ huius villicationem auferes. Tunc villicari amplius non dabitur, non mereri, non opera denique penitentia facere: tunc Sanctorum preces, gloriosæ Virginis intercessio, Iesu Christi gratia intercederit. Quamobrem nostri, obsecro, summe Iudex, cui reddenda erit ratio; magne possessor, cuius villici sumus; æternæ pater, cuius filij, miserere; rigorem noli ostendere, sed benigne ac suaviter nobiscum agas: & præsta, ut interea prudentiam & altum villici huius imitemur, diuitiis iniquitatis inquam amicos nobis paremus, id est, è bonis, quæ sæpe numero obesse solent & malum adferre, elemosynas faciamus, pauperes nobis propitios reddamus, quo per eos aliquando in tabernacula æterna, in quibus beatitudinem nostram exspectamus, admitti mereamur, ad quæ nos deducere dignetur Pater & Filius & Spiritus sanctus. Amen.

Tom. 2. Pars. Æstiva.